

ANTALYA KENT KONSEYİ

YAŞ SEBZE VE MEYVELERDE ZİRAİ İLAÇ KALINTISI SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ RAPORU

Antalya Kent Konseyi, Tarım Topraklarının Kullanımı ve Korunması Çalışma Grubu'nun 22.01.2015 tarihinde, yukarıda belirtilen konu ile ilgili olarak yaptığı ikinci toplantıda aşağıdaki tespitler ve öneriler oluşturulmuştur. Toplantıya davet edildikleri halde Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü ve İl Kontrol Laboratuvarından katılım olmamıştır. İl Müdürlüğümüzden konu ile ilgili bir yazı gönderilmiştir. Kent Konseyi yürütme kurulumuzda da tartışılan konu ve alınan kararlar gereği yapılan bu toplantıda, İl Müdürlüğümüzce bu süreçte gönderilen bütün yazı ve sunumlar çok ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

KONU İLE İLGİLİ TESPİTLER

1. Antalya, Türkiye'nin en önemli tarım kentidir. Antalya için tarım en az turizm kadar önemlidir. Türkiye sera varlığının %50'sinden fazlası, Sera domates üretiminin yine %50'sinden fazlası, hıyar, patlıcan, biber, kabak gibi sebzelerin %40'undan fazlası Antalya da üretilmektedir. Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğümüz 2013 yılı verilerine göre Antalya da 1 187 000 dekar alanda sebze ve meyve üretimi yapılmakta, toplam 5 288 488 ton sebze ve meyve üretimi gerçekleştirilmektedir.
2. Zirai ilaçlar tarımsal üretimin en önemli girdilerinin başında gelir. Konvansiyonel tarımda, özellikle de yaş sebze ve meyve üretiminde Zirai ilaç kullanımı kaçınılmazdır. Önemli olan zirai ilaç kullanımını gerekli olduğu durumlarda, dozunda ve son kullanım ile hasat arasındaki süreye dikkat edilerek kullanılmalıdır.
3. Kimyasal Zirai ilaçların tamamına yakını insanlar ve hayvanlar için zararlıdır. Kent Konseyimiz Sağlık Çalışma Grup başkanımızın verdiği bilgilere göre; Zirai ilaçların birçoğu yarılanma süreleri tamamlanmadan vücuda alındığı zaman vücuttan atılamaz. Vücutta birikinti yapar. Bu birikintiler belirli bir seviyeye ulaştığında başta kanser olmak üzere birçok hastalığın ortaya çıkmasına neden olur. Türkiye kanser vakalarındaki artışta ilk sıralarda yer alır.
4. Antalya da, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı bir devlet laboratuvarı ile altı özel laboratuvar vardır. Denetim amaçlı analizler sadece devlet laboratuvarında yapılırken, ihracatı ve ithalatı yapılan ürünlerin kalıntı analizleri ise özel laboratuvarlarda da yapılmaktadır.
5. Bu raporda; Tablodaki Zirai ilaç kalıntılarına yönelik veriler Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının verileridir. Antalya İl Kontrol Laboratuvarı katılımcısı uzman tarafından sunulan 2013 ve 2014 verileri arasında analiz sayıları konusundan farklılıklar vardır. İl müdürlüğümüzün Kent konseyimize gönderdiği iki yazı ve bir sunumda da 2013 ve 2014 yılı verilerinin birbirine uymadığı, çelişkilerin olduğu görülmektedir. Çizelge 1 deki 2013 ve 2014 yılı verileri, İl Müdür yardımcımızın en son sunumundaki verilerdir.
6. Antalya İl Kontrol Laboratuvarında yeni alet ve sistem değişikliklerinden dolayı yıllara göre değişen sayılarda etken maddenin analizi yapılabilmektedir. Rusya'ya yapılan ihracatta analizlerde 107 etken maddeye bakılırken, Denetim amaçlı ve Avrupa'ya yapılan ihracatlar için yapılan analizlerde bakılan etken madde sayısı değişmektedir. 2013 yılında 230 etken maddeye bakılırken, 2014 yılında 416 etken maddeye bakılmıştır.
7. Laboratuvarında numuneler; denetim, hasat öncesi izleme, ihracat, ithalat ve özel istek olmak üzere beş kategoride incelenmektedir. Denetim dışındaki analiz ücretleri analizi yaptıran kişi ve kurumlarca ödenmektedir.

8. Bakanlık İl müdürlüğümüz "Tarladan Sofraya Gıda Güvenliği" anlayışı ile etkin bir gıda denetiminin sağlandığını belirtmektedir. Tüketicieye güvenli gıdanın temini için çalıştıklarını, kayıtlı ve kontrollü üretime geçildiğini, Bu kapsamda; pestisit kalıntı oranını son 10 yılda yapılan eğitim ve denetim çalışmalarıyla %1'lerin altına düşürdüklerini, bu oranların Avrupa Birliğinde %3-5, ABD'de %3-4 olduğunu belirtmektedir. Eğitim ve yayım çalışmaları kapsamında, başta zirai ilaç kalıntıları olmak üzere, kimyasal mücadeleye alternatif mücadele yöntemleri, entegre mücadele, biyolojik mücadele ve iyi tarım uygulamaları konularında 2014 yılı içinde 821 toplantıda 13 714 çiftçinin eğitildiği, 10 000 adet afiş, 15 000 adet liflet hazırlanıp dağıtıldığı belirtilmektedir. İyi tarım uygulamaları kapsamında Kumluca ve Demre de 20 üreticide 200 dekar alanda demonstrasyon amaçlı proje yürütüldüğü, Antalya da kayıtlı 18 000 dekar sebze ve narenciye alanında iyi tarım uygulaması yapıldığı bildirilmiştir.
9. Özellikle sebzelerdeki yüksek kalıntı oranlarının temel sebebi; üretim seralarının uygun olmaması nedeniyle hastalık ve zararlı popülasyonunun artması ve yoğun zirai ilaç kullanımındır.
10. Bakanlık il müdürlüğümüzün olumlu çalışmalarına karşılık Antalya'nın tarımsal potansiyelinin büyüklüğü ve üretim hacmi bakımından, iyi tarım uygulamaları konusunda yapılan çiftçi eğitimlerinin yeterli olmadığı açıktır. Bu konuda yapılan çalışmalar ve yasal düzenlemelerin birçoğu göstermelik ve kâğıt üzerinde kalmaktadır. Bu gün Danışmanlık sisteminin oturduğu, üreticilerin büyük çoğunluğunun danışman desteği aldığı söylenemez. Zirai ilaç reçeteleri, üretim yerinde hastalık ve zararlı tespit edilerek değil, masa başında yazılmaktadır.
11. Denetim amaçlı yapılan analizlerde kalıntı miktarının kabul edilebilir sınırları(MRL: Maksimum Risk Seviyesi) aşması durumunda, sorumlular hakkında yasal işlemler başlatılıp, cezalar uygulanmaktadır.
12. Antalya İl Kontrol Laboratuvarının iş yükü oldukça fazladır. Analiz maliyetleri yüksektir.
13. Yıllar itibarı ile denetim ve izleme amaçlı alınan numune sayıları ve Zirai İlaç Kalıntısı analiz sonuçları çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1. Yıllara göre pestisit kalıntısı denetim ve izleme faaliyetleri sonuç tablosu

YILLARA GÖRE PESTİSİT KALINTISI DENETİM VE İZLEME FAALİYETLERİ SONUÇ TABLOSU														
ÖRNEK ALINIŞ SEBEBİ		YILLAR İTİBARI ÖRNEK SAYILARI												
		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
DENETİM		38	138	277	276	133	351	635	1689	739	851	1136	494	395
İZLEME		0	0	0	91	32						1264	2005	2118
İHRACAT		120	14	61	34	1904	4089	4918	6238	9186	11554	11481	10274	10294
İTHALAT		0	0	8	1	1	0	0	13	37		14		
ÖZEL İSTEK		0	17	23	61									
TOPLAM		158	169	369	463	2070	4440	5553	7940	9962	12405	13895	12773	13068
ANALİZ SONUCU	OLUMLU	123	152	367	459	2055	4409	5446	7327	9807	12270	13728	12653	12925
	OLUMSUZ	35	17	2	4	15	31	107	613	155	135	167	120	143
	YÜZDE	%	22,2	10,1	5	9	7	7	1,93	7,72	1,56	1,09	1,2	0,9

C.SAVCILIĞINA SEVK	11	13	2	1	7	28	104	610	155	5			
İDARİ PARA CEZASI									123	164	191	87	118

Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlüğü

14. İç piyasa denetimleri için yapılan analiz sayısı yeterli değildir. Çizelgede de görüleceği gibi; ihraç edilen 591 000 tonluk(%11) yaş sebze ve meyve için 10 000-11 000 adet numunede analiz yapılırken, iç piyasada tüketilen 4 696 000 tonluk(%89) ürün için sadece 400-500 adet numunede analiz yapılmaktadır.
15. Bakanlık İl Müdürlüğümüz son yıllarda hasat öncesi denetimlerine daha çok önem vermektedir. Bu uygulama, düşünce olarak çok uygun bir uygulamaymış gibi gelmesine karşılık, iç piyasadaki pestisit kalıntı miktarını düşürmede çok etkili olmayacaktır. Yapıldığı bildirilen Hasat öncesi denetim analizleri miktarlarına göre, toplam 1 187 000 dekar sebze ve meyve alanından sadece 3-5 000 dekarlık bir üretimden elde edilen ürünü kontrol edecektir. Üstelik bir sebze serasında bir sezonda 20-30 defa hasat yapılmaktadır. Bir hasattan alınan hasat öncesi numune bütün üretimi kontrol etmeyecektir. Hasat öncesi analizleri üreticilerin ruhsatsız ilaç kullanıp kullanmadıkları açısından önemlidir ve devam edilmesinde yarar vardır.
16. Antalya İl Kontrol Laboratuvarı katılımcısı uzmanının da belirttiği gibi; İhracat için yapılan analizlerde kalıntı oranı büyük ölçüde sınırlanmıştır. Çünkü ihracı yapılan ürünler genellikle modern tesislerden, kontrollü üretimle elde edilmektedir. Özellikle iç piyasada satılan ürünlerde, önemli oranlarda kalıntıya rastlanmaktadır. 2013 yılında denetim amaçlı alınan 2853 numunenin 1136'sında(%39,8), 2014 yılında ise 20 Kasıma kadarki dönemde alınan 2402 numunenin 936'sında(%38,9) zirai ilaç kalıntısına rastlanmıştır. Bu kalıntılı örnek sayılarının yüzde kaçının MRL üstü olduğu verilmemiştir.
17. Özellikle biberde pestisit kalıntı oranlarında artış olduğu, ruhsatsız ilaçların kullanıldığı Bakanlığımız web sayfasında "Biber Acil Eylem Planı" olarak yayımlanmıştır.
18. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlüğü kalıntı oranlarının %1'lerin altına çekildiğini belirtmektedir. Oysaki İhracat analizlerindeki MRL üstü olumsuz örnek sayıları tabloya yansımamaktadır. Buna karşılık kalıntı oranları verilirken ihracat analizlerini de ilave ederek toplam analiz miktarı üzerinden orantılanmaktadır. İl müdürlüğümüzden ayrıntılı olarak ısrarla istediğimiz halde, iç piyasa denetimleri ve ihracat denetimlerinde ortaya çıkan MRL üstü örnek sayıları ve oranları verilmemektedir. İl Müdürlüğümüz ayrıntılı verileri vermemek için kendi yazılarında ve sunumlarında da çelişkili ifadeler kullanmaktadır. Gönderilen son yazıda Denetim için numune aldıklarını, aldıkları bu numunelerin iç piyasaya mı veya ihracata mı gittiğini bilmediklerini belirtmişlerdir. Oysaki gerek yayımlanan bu konudaki tablolarında ve gerekse Kent Konseyimize yaptıkları sunumda numunelerin ne için ve nasıl alındığını ayrı ayrı resimlerle vermişlerdir. Üstelik yukarıda da belirtildiği gibi iç piyasa denetim ve izleme analizleri hariç diğer bütün analizlerin ücreti analizi yaptıran kişi ve kuruluşlarca ödenmektedir. Antalya Kent Konseyi son beş yılda aynı konuda dört toplantı düzenlemiş, gerek İl müdürlüğü, gerekse İl Kontrol Müdürlüğü uzmanları, analizlerin iç piyasa denetim, izleme, ihracat ve ithalat olmak üzere ayrı ayrı yapıldığını belirtmişlerdir. Bakanlığımız, 2012 yılına kadarki dönemde web sitesinde yukarıda verilen tablonun altında iç piyasa denetim sayıları ve MRL üstü miktarlarını da yayınlıyordu. Son iki yıldır İl müdürlüğümüz verileri paylaşmamaktadır. 2011 yılına kadarki dönemdeki iç piyasa Denetimleri ile ilgili veriler yayınlandığı şekilde Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2. 2002-2011 yılları arası iç piyasa denetim sayıları, MRL üstü örnek sayıları ve oranları.

	ALINAN NUMUNE MİKTARI	OLUMSUZ NUMUNE	%	YIL
DENETİM	670	96	14,3	2011
	738	155	21,0	2010
	1689	613	36,3	2009
	635	107	16,9	2008
	351	31	8,8	2007
	133	15	11,3	2006
	276	4	1,4	2005
	277	2	0,7	2004
	138	17	12,3	2003
	38	35	92,1	2002

Kaynak: Gıda Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı

Çizelge 2 üstteki Çizelge 1 ile karşılaştırıldığında; olumsuz, yani MRL üstü numune sayılarının tamamının iç piyasa denetimlerinden geldiği görülecektir(2011 yılı verileri Kasım ayına kadarki dönemi kapsar). 2012, 2013 ve 2014 yılı verileri de aynı şekilde ise iç piyasa kalıntı oranlarının oldukça yüksek olduğu açıktır. Verilen cezalarda bunu teyit etmektedir. Elbette iyiye gidış vardır. Avrupa birliğinde ve ABD de kalıntı oranlarının %3-5 arasında olduğu vurgulanmaktadır. Ancak İç piyasa kalıntı oranı AB ve ABD kalıntı oranlarından yüksektir.

- 19.** Piyasada satılan ve çok kullanılan bazı ilaçların etkinliği azalmış, ilacın prospektüsünde belirtilen dozlar çözüm getirmediğinden, üretici tarafından iki üç misli yüksek dozlarda kullanılmaktadır. Bunun en açık örneği aynı isimle satılan aynı etken maddeli bir ilacın bayi

alışı 5 TL olanı da var 48 TL olanı da var. Bayiler, bütün uyarılarına rağmen 25 cc/100 l kullanılması gereken ilacı, üreticilerin 2-4 katı oranlarda attıklarını söylemektedirler.

20. Köylerde üreticiler birbirlerinin uygulamalarını takip ederler ve uygularlar. Köy içinde kullanılan zirai ilaçlar benzerdir.
21. İhracata gönderilen ürünlerde kalıntı oranı çok düşükken, iç piyasada satılan ürünlerde kalıntı oranı çok yüksektir. Denetim numuneleri halden alınmaktadır. Özellikle semt pazarları tamamen kontrolsüzdür. Üretici hiçbir kontrolden geçmeden pazarlarda ürünlerini satabilmektedir.
22. Sebze ve Meyve halleri Büyükşehir Belediyesine aittir. Antalya da çok sayıda irili ufaklı hal mevcuttur. Özellikle küçük hallerin kontrol ve denetimi yetersizdir. Büyükşehir Belediyesi Üretici ve Tüketici hallerinde satılan ürünlerden % 0,50 oranında rüsum almaktadır. Belediyelerin hallerden rüsum, kira ve otopark gibi önemli oranda gelirleri vardır. Belediyeler yasal olarak hallerden elde ettiği gelirin % 10'unu haller için harcamalıdır. Ancak çok düşük olan bu oran bile haller için harcanmamaktadır.
23. Belediyelerin Halk Sağlığı birimleri vardır. Yani Belediyeler halkın içme suyunun sağlıklı olup olmadığı ile ne oranda ilgili ise hallerde ve pazarlarda satılan yaş sebze ve meyvelerinin sağlıklı olup olmadığı ile de ilgilenmesi gerekir. Bu konuda hassasiyet göstermesi gerekir.
24. Zirai ilaç kalıntısı yanında, özellikle yaprağı yenen yeşil bitkilerdeki gübre(Özellikle Nitrat) birikimi de sağlık açısından tehlikelidir. Fosseptik ve Lağım suları ile beslenen bu tür bitkilerden geçen amip gibi parazitler de insan sağlığını tehdit edebilmektedir.
25. Bakanlık İl Müdürlüğümüzce Tarımsal kaynaklı nitrat kirliliğine karşı projeli çalışma yürütülmüştür. 2013 yılında tamamlanan proje kapsamında ilimiz yeraltı ve yerüstü sularından oluşturulan 58 noktadan numuneler alınmış her hangi bir olumsuz durumda karşılaşılmamıştır. Halen dört istasyonda nitrat izleme çalışmaları devam etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Zirai ilaç kalıntılarını önlemek veya azaltmak, üreticileri eğiterek ve bilinçlendirerek sağlanabilir. İyi tarım uygulamaları ve Entegre mücadele konusunda etkin bir yayım politikası uygulanmalıdır. İl Müdürlüğümüzün çeşitli konularda hazırladığı afiş ve lifletlerin yeterli olduğu söylenemez. Sadece zirai ilaç kalıntısına yönelik eğitici, aydınlatıcı broşürler hazırlanarak bütün üreticilere ulaştırılmalıdır. Bu broşürlerin dağıtımında haller de etkin görev almalıdır.
2. Küçük üreticilerin kendi bölgelerinde örgütlü yapılar oluşturarak, bazı yapısal ve teknik sorunlara ortak çözümler üretebilmeleri için yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Bu amaçla çıkarılan, 5200 sayılı "Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu" nün tekrar gözden geçirilerek bu yapılanmaya izin veren bir yasa çıkarılmalıdır.
3. Zirai ilaç ve gübreler Ziraat mühendislerince önerilmeli ve satılmalıdır.
4. Zehirlilik oranı yüksek bütün tarım ilaçları reçete ile satılmalıdır. Reçeteler günümüzde masa başında yazılmaktadır. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca etkin ve gerçekçi bir tarımsal danışmanlık sistemi kurulması için mevcut yönetmeliklerin tekrar gözden geçirilmesi gereklidir.
5. Özellikle iç piyasada satılan yaş sebze ve meyvelerde zirai ilaç kalıntısına yönelik denetim ve izleme amaçlı analizler arttırılmalıdır. Analiz için alınan örnekler, sadece bir bölgeden gelen ürünlerden değil, köyler bazında alınmalıdır. Kalıntı çıkan ürün üreticileri uyarılmalı, Kabul edilebilir sınırların üzerinde kalıntı çıkan üreticiler cezalandırılmalıdır. Köylerde bir üreticinin ceza alması köy içinde çabuk yayılacağından caydırıcı olacaktır.
6. Denetim amaçlı analizler süratle sonuçlandırılmalıdır. Analize alınan partinin ürünleri analiz sonuçlandırılıncaya kadar bekletilmeli, örneğin MRL üstü çıkması durumunda ürünün imha edilmesi yoluna gidilmelidir. İhracattan dönen MRL üstü ürünlerde kesinlikle imha edilmelidir.

- 7.** Diyanet işleri Başkanlığı ile işbirliği yapılarak, özellikle köylülerin büyük çoğunluğunun bir araya geldiği Cuma namazı vaazlarında, Zirai ilaç kalıntılarını azaltmaya yönelik uyarılar ve tedbirler üreticilere anlatılmalıdır.
- 8.** Büyükşehir belediyesi halk sağlığı için hallerde ve özellikle de semt pazarlarında zirai ilaç kalıntısına yönelik denetim ve analizler konusuna eğilmelidir. Denetimsiz küçük haller kapatılmalıdır.
- 9.** Büyükşehir belediyesi, hallerden büyük gelir elde etmektedir. Elde edilen bu gelirlerden hal üniteleri içinde halkın sağlığını korumak için, kalıntı analiz laboratuvarları kurmalıdır. En azından, devlet ve özel laboratuvarlarda, hal gelirleri bütçesinden daha fazla miktarda örneğin analiz edilmesine katkı sağlamalıdır.
- 10.** Mevcut hal ünitesi içindeki İl Kontrol Laboratuvarı Müdürlüğünün analiz kapasitesini arttırmak için alet ekipman ve personel sayısı artırılmalıdır.